

BARLY

**HAMNARBETAREN SOM STRED MOT
HITLERS OCKUPATION AV NARVIK**

**BASERAT PÅ EN
SANN HISTORIA**

MARITA ÖSTBERG

BARLY

**HAMNARBETAREN SOM STRED MOT
HITLERS OCKUPATION AV NARVIK**

**BASERAT PÅ EN
SANN HISTORIA**

MARITA ÖSTBERG

Till

Rasmus och Christoffer

Förlagshuset Siljans Måsar
www.siljansmasar.com

ISBN 978-91-88097-90-3

© Marita Östberg, 2018

Materialet i denna bok är skyddat enligt upphovsrättslagen.

Baksidesfotografi – Fotograf: Wilse, Anders Beer

Ägare: Norsk Folkemuseum:

Grafisk form: Lilla blå tornet
www.lillablatornet.se

Tryck: Jelgavas Tipografija, Lettland 2018
www.jt.lv

Revolutionens röst

*Ge mig de rena och raka, de starka och fasta män,
som har tålmod och vilja och aldrig i livet går hän
och säljer min stora tanke, men kämpar till döden för den.*

*Ge mig de kalla och kloka, som känner min verklighet,
bättre än många som säger de tror, behöver jag någon som vet.
Intet är mera som skrift i sand än löften om jämlikhet.*

*Ge mig de bittra och stela, som inte har fruktan i blick.
Ge mig de gudlösa stolta, som ej längtar efter mystik.
Men dristig vill skapa en himmel här, efter sitt eget skick.*

*Ge mig de brännande hjärtan som aldrig ger tappt för tvivel,
som aldrig kan kuvas av missmod, eller hot om sorg och elände.
Men möter var seger, vart nederlag, med ett osårbart leende.*

*Ja, ge mig de bästa ibland er. Ja, jag ska ge er allt.
Ingen kan veta förrän segern är min, hur mycket det verkligen
gällde.*

Kanhända det gäller att rädda vår jord. De bästa är kallade.

Rudolf Nilsen

Den tyska kommunisten Ernst Wollweber byggde under slutet av 1930-talet upp ett stort illegalt sabotagenät i Västeuropa riktat mot fascistiska länders skeppsfart. I början gällde det fartyg som fraktade vapen till Spaniens Francoregim men sedan Hitler kommit till makten i Tyskland riktades sabotagen mer och mer över mot den nazistiska tyska regimen.

Wollweberorganisationen kom att bli en fruktad sabotageorganisation, som ägnade sig åt både fartygssprängningar och järnvägssabotage, eftersom det var järnvägen som fraktade den åtråvärda malmen till krigsindustrin.

Ernst Wollweber var gift med en norsk kvinna, Ragnhild Wiik, och de bodde en tid i Oslo där han byggde upp sitt huvudkontor för motståndorganisationen. Ernst tog kontakt med den internationellt intresserade sjömannen Martin Rasmussen Hjelman som hade seglat till sjöss sedan han var 15 år. Han hade varit bosatt i Australien 1924–1932, där han fått radikala vänner. Martin var medlem i Norges Kommunistiske Parti (NKP) och han blev den första ledaren för Wollwebers norska avdelning.

Martin började 1936 bygga upp kommunistiska sabotagegrupper i Oslo, Bergen och Narvik i Norge samt i Göteborg, Stockholm, Kiruna och Luleå i Sverige. Ernst byggde samtidigt upp motsvarande grupper i belgiska, nederländska, tyska, danska och baltiska hamnstäder.

Under en värvningsresa till Narvik i april 1933 hade Martin och Ric-

hard Krebbs, en tysk propagandaledare från Hamburg, varit i Narvik och knutit kontakter med radikala i staden. Norska Sjömansförbundet hade gått med på lönesänkningar och försämringar under krisåren och en man som de lyckades värva över från Norska Sjömansförbundet till ISH, International of Seamen and Harbour Unions, var min morfar Barly Pettersen.

Genom sin vänskap med Martin knöts Barly senare även till Wollweberorganisationen, i början som ansvarig för kruttransporterna mellan Kiruna och Narvik och senare för hela Nordnorge och Nord-sverige.

Wollweberorganisationen, senare kallad Osvaldgruppen, var Norges mest hårdföra motståndsrörelse. Organisationen hade 200 kommunistiska sabotörer och fram till sommaren 1944 hade de utfört minst 109 aktioner och mist 35 medlemmar, högre antal i procent än någon annan motståndorganisation.

Det är en strålande vacker 1 maj 1933 i Narvik. Ljuset har kommit tillbaka efter den långa mörkertiden, snön har smält undan och gatorna är torra och fina.

Petter Sandvik kommer farande på sin cykel på väg hem till sin mormor som bor bortom hamnen. Han ser några pojkar som har tagit av sig sina jackor och som leker i parken intill vägen och han spetsar öronen, när han även hör koltrasten som sjunger hoppingivande om en ny vår.

Petter passerar nu första maj-tåget, som är på väg ner till Narviks hamn, där det alltid slutar. Han vinkar glatt till demonstranterna och hans pappa Oskar släpper taget om sitt plakat med ena handen och vinkar tillbaka inifrån tåget. Petter har tidigare på dagen hjälpt sin pappa med att cykla runt och sätta upp första maj-plakat på alla lämpliga lyktstolpar och husfasader i staden.

När Petter passerar tyska konsulatet hajar han till, han ser hakkorsflaggan hissad på flaggstången innanför staketet. Han bromsar tvärt och cyklar snabbt tillbaka ner till hamnen, där första maj-tåget har börjat samlas.

Han är bara 13 år men med en pappa som är ordförande i Sjömännens fackförbund vet han att 1 maj är en helig dag för arbetarna, så hur i helsike kan tyska konsulatet vara så fräcka att de hissar upp sin förhatliga hakkorsflagga en sådan dag? Han vet att hans pappa avskyr att Hitler har kommit till makten nere i Tyskland.

Petter ser på håll sin pappa stå tillsammans med en grupp engagerade män och diskutera. Han känner igen Barly Pettersen, Elias Johan Holmstrand, Kristian Beck och Sandrup Wilhelm Nilsen. De har alla varit hemma hos hans pappa flera gånger och det har varit livliga diskussioner om politik och annat när de till exempel haft sina kortspelarkvällar hemma hos familjen Sandvik.

Petter tittar på människens plakat som de har hunnit börja ställa ifrån sig. På Barlys plakat, som står lutat mot honom på backen står det "Krossa nazismen", så Petter tänker att här har vi en till som kommer bli arg när han får veta vad tyska konsulatet har gjort. Några andra män har lite mer lågmälda plakat som "Hela folket i arbete" och "Vi bygger landet".

Petter ser att diskussionen mellan hans pappa och Barly verkar ha pågått en stund, för han ser att den vanligtvis så glade Barly är förbannad. Han ser att Barly gestikulerar stort och är röd i ansiktet av ilska.

"Ja, men Sandvik. Du kan väl för helvete ändå inte mena att det är rätt att sänka lönerna för vanliga arbetare? Socialdemokraterna sviker ju sina egna kamrater, de bara lägger sig platt."

"Ja, men vad fan ska man göra?"

"En man kan inget göra men man måste ju gå samman om det ska hända något. Vi har gått över till kommunisterna inom ISH." Barly pekar på Elias, Kristian och Sandrup, som nickar bekräftande innan Barly fortsätter.

"ISH gör något konkret, de snackar inte bara skit. De jobbar ju internationellt så då blir det ju mer kraft bakom frågorna. Om flera länders arbetare protesterar mot lönesänkningar tillsammans då måste ju företagen lyssna." Petter tycker att Barly ser väldigt övertygande ut.

Sandvik nickar motvilligt jakande och Barly fortsätter. ”Du vet att jag också har varit socialdemokrat och medlem i Norska Sjömansförbundet i många år men när de ger efter för påtryckningar och går med på att sänka lönerna för oss, som från början inte tjänar för mycket, då är det slut.”

Sandvik suckar djupt. ”Ja, jag håller med dig om att det inte är snyggt. Det är det inte. Men man vill ju inte heller riskera att bli arbetslös i dessa fattiga tider. Man har ju en familj hemma att ta ansvar för. Som kommunist kan du riskera att mista arbetet också.”

Barly jagar upp sig ännu mer. ”Familj? Du har väl för fan några ideal att kämpa för också? Hur i helvete ska du annars kunna se dig själv i ögonen eller för den delen dina barn? Någon måste ju våga kämpa emot kapitalisterna som suger ut folket!”

”Jo jo, men det är inte så lätt som du säger heller ...” Sandvik tittar uppgivet ner i backen.

”Vem har sagt att det ska vara lätt? Livet är inte lätt ...” Barly klappar sin kollega på armen som ursäkt för att han brusat upp mot honom och ler lite urskuldande. Han gillar ju Oskar och tycker att det är synd att han inte får med sig honom också, eftersom han är en stark ledare som många ser upp till.

Barly tittar upp när Petter Sandvik kommer cyklande mot gruppen i full fart med håret på ända och ropar lite andfått ”Har ni sett vad tyskjävlarna har gjort?”

”Vadå?”, säger Barly. Alla tittar förvånat på Sandviks uppspelta son.

”Nazistflaggan är hissad! De har ta mig fan hissat nazistflaggan på tyska konsulatet. Jag tänkte ni ville veta det.” Barly ser att Petter är varm om öronen av upphetsning.

Barly biter samman tänderna och tittar stint på sina kamrater. ”Nej, nu jävlar. Kommer ni med?”

”Ja, självklart” säger Elias och de andra vännerna nickar instämmande.

Barly, Elias, Kristian och Sandrup går med raska bestämda steg bort mot tyska konsulatet, med Sandvik och några andra män efter sig.

Sandvik försöker stoppa Barly. ”Tänk på att nazistflaggan är Tyska rikets nationella flagga nu sen Hitler blivit rikskansler. Du kan inte ge dig på den”, vädjar han.

Barly fnyser, det skiter han högaktningfullt i. Jävla illa vald symbol för ett land.

Framme vid konsulatet vänder sig Barly till sina vänner. ”Vi gör det här tillsammans eller hur?” Barly tittar på sina ISH-kamrater.

”Naturligtvis”, säger Elias och nickar instämmande. Kristian och Sandrup tittar på varandra och kommer sedan fram till att de är också med. Det är alla för en som gäller.

Barly ler uppskattande. ”Har du din fickkniv på dig Elias?” frågar han.

”Javisst, här är den.” Elias räcker fickkniven till Barly som stoppar ner den i innerfickan, innan han vigt klättrar över staketet. De andra kommer snabbt efter, Barly springer fortast och är först framme vid flaggstången och hissar så snabbt han kan ner nazistflaggan. Elias, Kristian och Sandrup tar sedan tag i varsin ände av flaggan. Barly börjar så snabbt han kan skära ut hakkorset ur flaggan. Det går trögt att skära och det blir både hackigt och ojämnt. I stressen råkar han skära sig i tummen, så det kommer blod på flaggan.

Vakten på konsulatet har nu upptäckt vad som pågår och springer emot dem. Han ser helt förskräckt ut och ropar högt till dem. Tyske konsul Edholm har hört tumultet från folksamlingen och ser till sin förskräckelse vad som pågår. Han öppnar fönstret och ropar åt vakten, som precis är på väg ut mot männen.

Vakten springer så fort han kan samtidigt som konsul Edholm skriker "Stopp, vad håller ni på med?"

Barly tittar upp på konsul Edholm och vakten ett kort ögonblick medan han snabbt hissar upp den blodbestänkta flaggan igen på halv stång, så tygslamsorna slänger i vinden.

Vakten är nästan framme när Barly lite belåtet vänder sig mot sina kamrater och de andra som samlats för att titta på. "Så där ja. Att skymfa arbetarna på deras egen dag, på 1 maj, det gör man bara inte!"

Följ ditt hjärta och ge aldrig upp

Han var en stridbar rebell och motståndsmän som slogs mot den tyska ockupationsmakten i Norge under andra världskriget. Barly Pettersen, till yrket hamnarbetare, såg tidigt tecknen på vad Hitler skulle kunna ställa till med. Som aktiv i den beryktade Wollweberorganisationen blev han snart ansvarig för aktioner riktade mot den tyska övermakten i de norra delarna av Norge och Sverige.

Barly är en dramatiserad biografi om Marita Östbergs morfar. Den baserar sig dels på de autentiska brev som Barly skrev till familjen under sin fångenskap i Tyskland, dels på vad han har berättat för barnbarnet genom kanalisering. Marita har många gånger upplevt att Barly varit närvarande och väglett henne i skrivandet.

Barlys budskap är att man måste följa sitt hjärta, fullfölja det man står för och aldrig ge upp. Han var en man med stort civilkurage som ansåg att kampen för mänskliga rättigheter alltid måste föras. Boken om Barly ger en intensiv och levande skildring av hur både han och hans familj hade det under krigsåren i Norge och Tyskland under 1930- och 40-talet.

Marita Östberg är personal- och beteendevetare, född i Nyköping men bosatt i Skåne sedan många år. Hennes bägge föräldrar är från Nordnorge, mamma från Narvik och pappa från Alta. Maritas motto i livet är *If you follow your heart the universe rises to meet you*. Marita lever, liksom sin gammelmormor, med gåvan att ge både healing och mediala budskap.

Foto: Tibor Könye

ISBN 978-91-88097-90-3

9 789188 097903

 **Förlagshuset
SILJANS MÅSAR**
www.siljansmasar.com